

**Učešće civilnog društva u reviziji
Akcionog plana Partnerstva za
otvorenu upravu:
Ka jačanju odgovornosti i efikasnosti
javne uprave**

MLADI
POLJOPRIVREDNICI
SRBIJE

Autori:

Analiza ispunjenosti obaveza iz Akcionog plana, Miloš Pavković

Predlozi za reviziju postojećih i predlozi novih obaveza, Kristina Obrenović i
Milica Tošić

Recenzent:

Ana Toskić Cvetinović

Izdavač:

Partneri za demokratske promene Srbija (Partneri Srbija)

Ovaj dokument je izrađen uz pomoć i podršku šireg kruga organizacija civilnog društva, lista organizacija dostupna je na poslednjoj strani dokumenta.

Prelom i dizajn:

Phoenix Press

Beograd, mart 2026.

Ovaj dokument izrađen je u okviru projekta „Unapređenje transparentnosti i učešća javnosti u reformama otvorene uprave“ koji je deo projekta EU Resurs centar za civilno društvo u Srbiji.

Ovaj materijal objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za njegovu sadržinu odgovorna je isključivo organizacija Partneri Srbija i ona ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Svi pojmovi koji su u publikaciji upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Sadržaj:

Ključni nalazi	6
Uvod	8
Metodologija	10
Pregled implementacije obaveza iz Akcionog plana	12
Zbirni pregled implementacije AP	12
Pregled implementacije pojedinačnih obaveza	13
Predlozi za reviziju postojećih i predlozi novih obaveza	26

Tabela skraćenica

AP	Akcioni plan
POU	Partnerstvo za otvorenu upravu
RS	Republika Srbija
OCD	Organizacije civilnog društva
NMI	Nezavisni mehanizam za izveštavanje
KITEU	Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu
MDULS	Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave
MLJMPDD	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog
RSJP	Republički sekretarijat za javne politike
GS	Generalni sekretarijat Vlade Republike Srbije
MRZBS	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
AZŽS	Agencija za zaštitu životne sredine
MIT	Ministarstvo informisanja i telekomunikacija
NS	Narodna skupština Republike Srbije
JIS	Jedinstveni informacioni sistem
JUM	Jedinstveno upravno mesto
OSI	Osobe sa invaliditetom
OGP	Open Government Partnership
GI	Građanske inicijative
RG	Radna grupa
SKGO	Stalna konferencija gradova i opština
AEPA	Asocijacija pravnika AEPA

Ključni nalazi

Značajan broj obaveza iz Akcionog plana sužen je već u ranoj fazi njegove izrade, što je u startu umanjilo njihov transformativni potencijal. Tokom procesa ko- kreacije, inicijalni predlozi obaveza svedeni su na uži obim ili tehnički jednostavnije aktivnosti, čime je propuštena prilika da se kroz Akcioni plan pokrenu ambicioznije reforme koje bi mogle imati širi sistemski uticaj u oblastima otvorene uprave.

Analiza implementacije pokazuje da realizacija velikog broja obaveza značajno kasni, te da je u dosadašnjem periodu sproveden relativno ograničen broj aktivnosti. U najvećoj meri realizovane su obaveze tehničkog karaktera, koje se pre svega odnose na objedinjavanje i objavljivanje podataka koji već postoje dostupni. Nasuprot tome, **aktivnosti koje podrazumevaju normativne izmene, razvoj novih politika ili druge složenije reforme, odnosno one za koje je potrebna jasna politička podrška, sužene su u odnosu na prvobitne ideje i u značajnom kašnjenju.**

Veliki broj aktivnosti praktično je odložen za 2026. i 2027 godinu, čime se povećava rizik da predviđene obaveze neće biti realizovane u okviru planiranog vremenskog okvira. U tom kontekstu, obrazloženja koja se odnose na političke procese, poput formiranja nove vlade, ne mogu se smatrati u potpunosti opravdanim, imajući u vidu da je u ovom ciklusu Akcionog plana formirana vlada iste političke većine i postojećeg saziva skupštine, bez značajnijih promena u strukturi institucija i administrativnog aparata koji je neposredno zadužen za sprovođenje aktivnosti.

Dodatni izazov predstavlja nedostatak redovne komunikacije između nadležnih institucija za implementaciju i članova radne grupe za sprovođenje Akcionog plana iz reda civilnog društva. Institucije koje su zadužene za realizaciju pojedinih obaveza ne obaveštavaju sistematski Radnu grupu o toku implementacije niti u dovoljnoj meri uključuju organizacije civilnog društva koje su njen deo. Time se proces saradnje i ko-kreacije, koji predstavlja jednu od osnovnih vrednosti POU inicijative, u praksi svodi gotovo isključivo na fazu izrade Akcionog plana, dok je u fazi sprovođenja obaveza ta saradnja znatno ograničena, uprkos postojanju ekspertize i spremnosti organizacija civilnog društva da doprinesu realizaciji aktivnosti.

Konačno, **sadržina pojedinih obaveza ukazuje na nedostatak ambicioznijeg pristupa reformama.** Značajan broj aktivnosti svodi se na izradu analiza, procena i mapiranje postojećeg stanja, **bez jasno definisanih narednih koraka koji bi vodili ka konkretnim merama i unapređenju prakse u datim oblastima.** Bez dodatnih aktivnosti i jasno definisanih reformskih koraka postoji rizik da rezultati Akcionog plana ostanu ograničeni na analitičke uvide, bez stvarnog uticaja na javne politike i institucionalnu praksu.

Polazeći od navedenih nalaza, ovaj zagovarački dokument, izrađen u saradnji sa širom grupom organizacija, sadrži 11 setova preporuka za unapređenje postojećih obaveza Akcionog plana, sa posebnim fokusom na jačanje učešća civilnog sektora u procesu realizacije aktivnosti, kao i na definisanje dodatnih mera i koraka koji bi postojećim

obavezama dali ambiciozniji reformski potencijal i omogućili postizanje konkretnih rezultata. **Dokument takođe sadrži predloge za pet novih obaveza koje bi mogle biti uključene u postojeći Akcioni plan.**

Iako uvođenje četvorogodišnjeg ciklusa Akcionog plana predstavlja novinu u okviru POU inicijative, duži period implementacije ne bi trebalo da bude shvaćen kao prostor za odlaganje reformi. Naprotiv, formalno preuzeta obaveza Republike Srbije da učestvuje u POU inicijativi podrazumeva kontinuiran rad na unapređenju transparentnosti, participacije i odgovornosti institucija tokom čitavog perioda sprovođenja Akcionog plana.

Uvod

Vlada Republike Srbije usvojila je u decembru 2023. godine Akcioni plan (AP) za sprovođenje inicijative POU u RS za period 2023-2027. godine. Ovo je peti po redu AP koji Srbija implementira otkada se pridružila međunarodnoj inicijativi POU. Cilj članstva i implementacije povezanih AP jeste da se u državama učesnicama jačaju kapacitetu javne uprave u skladu sa principima POU: transparentnost, odgovornost, otvorenost podataka, i učešće građana u kreiranju javnih politika. Značajnost ovog akcionog plana u odnosu na sve druge koji se donose u Srbiji ogleda se u nekoliko važnih razlika. Prvo, AP se donosi u procesu ko-kreacije predstavnika vlade i državnih i lokalnih organa sa predstavnicima civilnog društva u okviru Posebne međuministarske radne grupe (u daljem tekstu radne grupe). Drugo, celokupan proces, od ko-kreacije, usvajanja, i implementacije AP prati se eksterno, od strane POU putem lokalnog predstavnika, Nezavisnog mehanizma za izveštavanje (NMI). Treće, u slučaju nedostatka rezultata, implementacije ili nepoštovanja principa POU, država može biti pozvana na odgovornost, a u ekstremnom slučaju i isključena iz inicijative – što nije retkost.

Republika Srbija je aktivna članica POU više od decenije, tačnije punih 14 godina. Tokom tih godina i implementacije akcionih planova, rezultati su uopšteno govoreći bili slabi, a povremeno u slučaju pojedinačnih obaveza dobri ili odlični. Neretko se dešavalo da obaveze ne budu uopšte implementirane, a to je ponekad bio slučaj i sa obavezama prepoznatim kao ambicioznim i transformativnim. Zaključak je da Srbija nije iskoristila sve mogućnosti i potencijal koji POU nudi i napravi transformativne promene u funkcionisanju javne uprave. Stoga, cilj ovog zagovaračkog dokumenta je da kodifikuje napor neformalne grupe organizacija civilnog društva¹ koje žele da daju svoj doprinos kvalitetnijoj i inkluzivnijoj reviziji postojećeg AP.

Proces revizije je predviđen na nivou međunarodne organizacije POU, po posebnoj metodologiji za sve AP koji su u trajanju od četiri godine², što je slučaj sa procesom u našoj zemlji. Ova metodologija podrazumeva evaluaciju do sada urađenog, organizovanje novog kruga konsultacija za sve zainteresovane, kao i izmenu postojećih i uvođenje novih obaveza u AP, u jasno predviđenim rokovima. Proces revizije vidimo kao priliku da civilni sektor doprinese unapređenju sprovođenja postojećeg Akcionog plana, kao i njegovom sadržajnom jačanju i podizanju nivoa ambicioznosti, imajući u vidu kašnjenja u implementaciji i tendenciju ublažavanja pojedinih preuzetih obaveza.

¹ Lista neformalne grupe organizacija koje su učestvovala u izradi ovog dokumenta i dale svoju podršku nalazi se na kraju ovog dokumenta.

² Metodologija za proces revizije, odnosno izmena i dopuna akcionih planova Partnerstva za otvorenu upravu, za akcione planove koji traju 4 godine: AP Refresh Process, dostupno ovde: <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2024/07/Four-Year-Action-Plan-Memorandum.pdf>

Ovaj dokument sadrži ocenu dosadašnje implementacije obaveza iz perspektive organizacija civilnog društva, konkretne preporuke za unapređenje postojećih obaveza iz aktuelnog AP, kao i predloge za nove aktivnosti i obaveze.

Neformalna grupa organizacija koje je učestvovala u kreiranju ovog dokumenta ostaje otvorena za konstruktivne komentare, sugestije i saradnju sa svim relevantnim akterima, u cilju unapređenja kvaliteta reformskog procesa.

Metodologija

Ovaj dokument sastoji se iz dva međusobno povezana dela. Prvi deo obuhvata pregled dosadašnje implementacije obaveza iz važećeg Akcionog plana, iz perspektive organizacija civilnog društva, dok drugi deo sadrži predloge i preporuke za unapređenje postojećih obaveza u daljem toku implementacije, kao i predloge novih obaveza koje bi trebalo uključiti u proces revizije.

1. Analiza dosadašnje implementacije Akcionog plana

Prilikom ocene stepena implementacije svake od obaveza, ova analiza se oslanja na metodologiju Nezavisnog mehanizma za izveštavanje (NMI) u delu koji se odnosi na nivo ispunjenosti.³ Ova metodologija uspostavlja petostepenu skalu ispunjenosti:

- *Nema dostupnih pokazatelja;*
- *Nije započeto;*
- *Ograničeno;*
- *U značajnoj meri;*
- *Završeno.*

Kada je implementacija obaveze ocenjena sa *nema dostupnih pokazatelja*, to znači da pre svega nisu dostupni primarni izvori poput izveštaja o samoproceni, zapisnika sa sastanaka, niti su predstavnici institucija bili dostupni za komentar i/ili intervju.⁴ U slučaju da implementacija obaveza *nije započeta*, takva ocena zasniva se na podacima koji ukazuju da nijedna aktivnost iz posmatrane obaveze nije implementirana ni delimično, ni u potpunosti. Kada je nivo ispunjenosti *ograničen*, to znači da je na osnovu dostupnih podataka utvrđeno da je bar jedna aktivnost iz posmatrane obaveze ispunjena, makar u određenoj meri. Nivo ispunjenosti obaveze *u značajnoj meri* znači da je više od polovine aktivnosti u okviru posmatrane obaveze u potpunosti realizovano. Na kraju, obaveza koja je ocenjena kao *završena* podrazumeva implementaciju svih aktivnosti predviđenih AP.

Kao primarni izvori za kategorizaciju ispunjenosti svake od obaveza korišćeni su javno dostupni dokumenti relevantnih institucija, dokumenti iz procesa POU (sastanci i zapisnici Posebne međuministarske radne grupe, izveštaji o samoproceni), nalazi sa radionice civilnog

³ Videti više na: Nezavisni mehanizam za izveštavanje, „Izveštaj o rezultatima za Srbiju za period 2020-2022.“, Partnerstvo za otvorenu upravu (POU), dostupno ovde: https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2023/06/Serbia_Results-Report_2020-2022_SR.pdf, str. 11-12.

⁴ Za detaljnija metodološka objašnjenja pogledati: Open Government Partnership, “OGP National Handbook: A Practical Roadmap for National Stakeholders”, August 2025, str. 53-57, dostupno ovde: <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2025/04/OGP-National-Handbook-April-2025.pdf>

društva o reviziji AP⁵, kao i različita sekundarna literatura (akademski i stručni radovi, novinski tekstovi i izveštaji civilnog društva).

2. Izrada preporuka i predloga novih obaveza

Drugi deo dokumenta, koji se odnosi na unapređenje postojećih obaveza i definisanje novih, razvijen je kroz konsultativni i participativni proces sa organizacijama civilnog društva, uključujući članice radne grupe, ali i širu zajednicu zainteresovanih aktera.

U tu svrhu Partneri Srbija organizovali su dvodnevnu radionicu namenjenu OCD, aktivistima i drugim zainteresovanim akterima, sa ciljem da se kroz zajednički rad i diskusiju izvrši evaluacija postojećih obaveza iz aktuelnog OGP Akcionog plana, identifikuju ključni izazovi u njihovoj implementaciji, kao i definišu prioritete oblasti i aktivnosti koje bi trebalo uključiti u proces revizije.

Radionica je održana 15. i 16. januara 2026. godine u Beogradu, uz podršku Beogradske otvorene škole i Delegacije Evropske unije u Srbiji.⁶ Na radionici je učestvovao 21 učesnik/ca.

Nakon radionice formirana je neformalna grupa organizacija civilnog društva i aktivista⁷ zainteresovanih za proces revizije AP POU. Ova grupa je zajednički pripremila predloge i preporuke koji su predstavljeni u ovom zagovaračkom dokumentu. Rad neformalne grupe odvijao se kroz kontinuiranu mejl komunikaciju, pojedinačne konsultativne sastanke, kao i zajedničke onlajn sastanke putem Zoom platforme.

Na ovaj način obezbeđeno je učešće šire grupe organizacija sa različitim ekspertizama koje uključuju dobro upravljanje, razvoj i unapređenje jedinica lokalne samouprave, transparentnost i borbu protiv korupcije, ekologiju i zaštitu životne sredine, medijska prava, javne finansije, učešće građana u procesima donošenja odluka i dr, čime su predlozi i preporuke dodatno osnaženi kroz interdisciplinarni pristup i razmenu iskustava iz prakse. Takav proces omogućio je da dokument odražava potrebe i prioritete različitih segmenata civilnog društva, ali i da ponudi realistične, primenljive i sadržajno ambiciozne predloge za unapređenje Akcionog plana.

⁵ Više informacija o radionici je dostupno u nastavku teksta.

⁶ Poziv za radionicu je bio javan i otvoren za sve zainteresovane „Učešće civilnog društva u reviziji OGP Akcionog plana“, Partneri Srbija, dostupno ovde: <https://www.partners-serbia.org/post?id=692>

⁷ Lista organizacija koje čine neformalnu grupu organizacija se nalazi na kraju dokumenta kao Aneks 1.

Pregled implementacije obaveza iz Akcionog plana

Nešto više od dve godine od usvajanja i implementacije Akcionog plana (AP), u skladu sa metodologijom Partnerstva za otvorenu upravu (POU), obavezna je revizija AP. Polovina implementacionog ciklusa predstavlja odličnu priliku da se uradi pregled stanja i implementacije usvojenih obaveza, kao osnova za kvalitetan proces revizije AP.

Zbirni pregled implementacije AP

Od ukupno deset obaveza (i još jedne preporuke), rezultat ispunjenosti AP je polovičan. Implementacija pet obaveza je završena (obaveze 1,3, 7, 8 i 9), dok još četiri obaveze (obaveze 5, 6, 10) uključujući neobavezujuću preporuku, beleži ograničen nivo ispunjenosti. Naposljetku, implementacija dve obaveze (obaveze 2 i 4) nije započela. Ono što je pozitivno jeste podatak da su dve obaveze prepoznate od strane NMI kao obećavajuće, završene što se tiče realizacije svih aktivnosti (obaveze 1 i 8). Posebno je važno istaći da je Obaveza 8 originalno nastala kao deo POU AP i nije planirana u okviru drugih AP i programa Vlade. U nastavku ove sekcije detaljno je analizirana svaka obaveza ponaosob, sa obrazloženjima za ocene nivoa ispunjenosti prikazanim u tabeli 1. U drugom delu analize, konkretni predlozi za reviziju obaveza, posebno onih koje beleže ograničen nivo ispunjenosti, ili nisu započete, predstavljeni su i razrađeni. Pored predloga za reviziju postojećih obaveza, naposljetku, ovaj rad nudi i predloge za usvajanje novih obaveza u okviru predstojeće revizije AP a na osnovu zajedničkog rada neformalne grupe organizacija civilnog društva.⁸

Tabela 1 Zbirni pregled stepena ispunjenosti obaveza iz AP

Obaveza br.	Naziv obaveze	Odgovorna institucija	Nivo ispunjenosti
1	Elektronska narodna inicijativa	KITEU	Završena
2	Ka kvalitetnijem učešću građana u izradi propisa i dokumenata javnih politika	MLjMPDD	Nije započeta
3	Unapređenje transparentnosti praćenja podnetih inicijativa privrede i građana	RSJP	Završena
4	Do transparentnijeg trošenja budžeta kroz unapređenje konkursnog postupka dodele sredstava OCD	MLjMPDD	Nije započeta

⁸ Radionica „Učešće civilnog društva u reviziji OGP Akcionog plana“, Partneri Srbija, januar 2026. godine, dostupno ovde: <https://www.partners-serbia.org/post?id=692>

5	Proaktivna uprava – Informacije na klik	MDULS	Ograničen
6	Unapređenje transparentnosti rada Vlade Republike Srbije	GS	Ograničen
7	Otvorena uprava za kvalitetniji život osoba sa invaliditetom	MRZBS	Završena
8	Otvoreni „zeleni“ podaci za dostupnije informacije o stanju životne sredine u RS	AZZŽS	Završena
9	Formiranje jedinstvenog informacionog sistema za praćenje projektnog sufinansiranja u oblasti javnog informisanja	MIT	Završena
10	Javne usluge po meri građana	MDULS	Ograničen
/	Modernizacija i unapređenje pristupačnosti sadržaja, informacija i podataka na internet stranici NSRS	NSRS	Ograničen

Pregled implementacije pojedinačnih obaveza

Ocena ispunjenosti Obaveze 1:

„Elektronska narodna inicijativa“

Elektronska narodna inicijativa je obaveza koja ima za cilj da unapredi učešće građana u donošenju odluka kroz digitalizaciju postupka podnošenja i podrške narodnim inicijativama. Predviđeno je da se, nakon izrade tehničke specifikacije, uspostavi posebna usluga na Portalu eUprava koja će omogućiti elektronsko potpisivanje narodnih inicijativa. Time se pojednostavljuje procedura, smanjuju administrativni troškovi i povećava dostupnost ovog mehanizma širem krugu građana. Očekivani efekat je veća transparentnost i efikasnije korišćenje instituta narodne inicijative u praksi.

Kada je u pitanju implementacija elektronske narodne inicijative, ona se može oceniti kao **završena**. Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu (KITEU) i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave (MDULS) kao institucije odgovorne za sprovođenje su u izveštaju o samoproceni ocenili ovu obavezu kao u potpunosti implementiranu.⁹ Izrada tehničke specifikacije i uspostavljanje elektronske inicijative na portalu eUprava, kao formalne obaveze iz AP, jesu u potpunosti implementirane — zaključak

⁹ Radna verzija Izveštaja – Samoprocene o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025. godine, str. 3-5, videti ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>.

je i radionice civilnog društva.¹⁰ Elektronska inicijativa je dostupna svim građanima, i funkcionalno je operativna. U decembru 2024. godine su predstavnici civilnog društva Radnoj grupi podneli zvanične primedbe na funkcionalnost usluge. Nakon sastanka radne grupe u užem sastavu koji je uključio predstavnike civilnog društva, MDULS, KITEU i RSJP, utvrđeno je da je pored „ConsentID“ bezbednosnog protokola, građanima potreban i elektronski potpis kako bi bili u mogućnosti da elektronski potpišu narodnu inicijativu. Međutim, to ne menja činjenicu da je usluga funkcionalna i obaveza ispunjena.

Iako je ova obaveza ocenjena kao završena, ono što ostaje kao otvoreno pitanje jeste mali broj korisnika i uopšteno limitirano interesovanje građana za korišćenje ove usluge. Stoga, je preporuka civilnog društva da se u reviziji AP dodaju promotivne aktivnosti za obavezu elektronske narodne inicijative, kao i da se kompletan postupak pokretanja narodne inicijative digitalizuje (više o ovome u narednom poglavlju dokumenta).

Ocena ispunjenosti Obaveze 2:

„Ka kvalitetnijem učešću građana u izradi propisa i dokumenata javnih politika“

Ova obaveza ima za cilj, u širem smislu, unapređenje kvaliteta učešća građana u procesima izrade propisa i dokumenata javnih politika. Obavezom se nastoje sagledati mogućnosti i dalji pravci unapređenja kvaliteta učešća javnosti u izradi propisa i dokumenata javnih politika. Takav cilj treba da bude postignut kroz sveobuhvatno sagledavanje postojećeg stanja i njegovih uzroka, kao i komparativnih praksi, a zatim razmatranjem i definisanjem daljih koraka, u skladu sa prihvaćenim nalazima sprovedene analize od strane nadležnih organa. Ova obaveza iako ima ambiciozan naslov, zapravo se sastoji od dve aktivnosti:

1. Izrada sveobuhvatne komparativne analize, sa preporukama za unapređenje učešća javnosti u izradi propisa i dokumenata javnih politika u Republici Srbiji
2. Razmatranje nalaza analize od strane nadležnih organa državne uprave

U nacrtu izveštaja o samoproceni, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog (MLJMPDD), beleži ograničeni napredak u implementaciji ove obaveze. Međutim, ovakva procena krajnje je neprecizna, s obzirom da aktivnost broj 1- izrada sveobuhvatne komparativne analize, nije uopšte sprovedena i od nje se odustalo. Shodno tome, aktivnost 2. koja podrazumeva razmatranje nalaza analize ne može biti ocenjena kao „ograničeni napredak uz značajno kašnjenje“ bez prethodno sprovedene aktivnosti 1.

¹⁰ Radionica „Učešće civilnog društva u reviziji OGP Akcionog plana“, Partneri Srbija, dostupno ovde: <https://www.partners-serbia.org/post?id=692>

Ove aktivnosti, čak i da budu ispunjene u periodu od 4 godine koliko traje implementacija Akcionog plana zapravo ne dovode do kvalitetnijeg učešća građana u izradi propisa i dokumenata javnih politika, već postavljaju, eventualno, prvi osnov.

Umesto izrade analize, u Nacrtu izveštaja o samoproceni implemntacije AP, navodi se da je RSJP u novembru 2024. godine formirao Radnu grupu za pripremu izmena pravog okvira konsultacija i javne rasprave (aktivnost 2), uključivši u njen sastav predstavnike nadležnih organa državne uprave i predstavnike OCD izabrane putem javnog poziva koji je realizovan u saradnji RSJP i MLjMPDD¹¹. Ova informacija je tačna, radna grupa je formirana, i u njen sastav su uključene organizacije civilnog društva, međutim ova radna grupa do sada nije radila na kako se navodi u izveštaju „formulaciji preporuka za unapređenje učešća javnosti u procesu donošenja propisa i dokumenata javnih politika”. Jedini propis kojim se ova radna grupa ozbiljno bavila, prema svedočenjima članica radne grupe iz redova OCD, jeste Poslovnik Vlade, čije izmene, u delu, narušavaju dostignuti nivo standarda kada je u pitanju organizovanje javne rasprave. Ovim izmenama članova o javnoj raspravi članice radne grupe iz redova OCD su se protivile, ali njihovi stavovi nisu uvaženi.

Ovde je važno naglasiti kontradiktornost politika Vlade Srbije, koja se kroz ovaj Akcioni plan zalaže za unapređenje procedura za učešće građana u procesima donošenja odluka, dok je istovremeno izmenjen Poslovnik Vlade Srbije u decembru 2025, na štetu učešća građana u procesima donošenja odluka.¹²

Iako je formirana radna grupa za rad na formulaciji preporuka za unapređenje učešća javnosti procesima donošenja propisa, ova obaveza je i dalje ostala na nivou analitičkog rada. Obavezom se nadležna institucija ne obavezuje na prihvatanje preporuka, ili konkretno - izmenu nekog od propisa u ovoj oblasti. Ostaje nejasno šta će biti finalni „proizvod” ove obaveze, i kako se uopšte može izmeriti da li je obaveza sprovedena.

U vezi sa ovakvim definisanjem obaveza organizacije civilnog društva više puta su isticale da akcioni planovi treba da sadrže obaveze koje dovode do konkretnih promena i poboljšanja. Više je puta takođe isticano, i da postoje brojni izveštaji nezavisnih institucija, međunarodnih organizacija, akademije i civilnog društva koji već mapiraju probleme i izazove u primeni javnih politika, ovde konkretno izazove učešća građana u procesima donošenja odluka, te da nije neophodno sprovođenje dodatnih analiza, već da se na osnovu postojećih znanja mogu definisati konkretne aktivnosti/ obaveze za akcioni plan koje bi

¹¹ Javni poziv organizacijama civilnog društva za članstvo u Radnoj grupi za pripremu izmene pravnog okvira konsultacija i javne rasprave: <https://minljmpdd.gov.rs/javni-poziv-organizacijama-civilnog-drustva-za-clanstvo-u-radnoj-grupi-za-pripremu-izmene-pravnog-okvira-konsultacija-i-javne-rasprave/>

¹² Reformska agenda Republike Srbije 2024–2027 predviđa obavezu da Vlada Srbije do 31. decembra 2025. godine izmeni Poslovnik Vlade tako da odluku o sprovođenju javne rasprave, program javne rasprave i rok za njeno sprovođenje za nacрте zakona donosi Vlada, umesto nadležnog vladinog odbora. Odluka o izmeni Poslovnika usvojena je 28. novembra i njome je uvedena ova promena. Međutim, istom izmenom uvedene su i dodatne odredbe u vezi sa obavezom sprovođenja javne rasprave za nacрте zakona, podzakonske akte i dokumenta javnih politika. Konkretno, uveden je član 41a kojim je omogućeno je da se javna rasprava izostavi ukoliko se proceni da su konsultacije „uspešno sprovedene“, iako praksa pokazuje da konsultacije često nisu dovoljno transparentne, inkluzivne niti sistematično sprovedene. Poslovnik Vlade: <https://www.paragraf.rs/propisi/poslovnik-vlade-republike-srbije.html>

dovele do željenog cilja (na primer izmena propisa kojima se reguliše učešće javnosti u procesnima donošenja odluka).

Stav neformalne grupe organizacija civilnog društva jeste da je predmetnu obavezu potrebno redefinisati tokom procesa revizije Akcionog plana, i to na način koji će obezbediti suštinsko unapređenje normativnog okvira za učešće građana u procesima donošenja odluka. Umesto zadržavanja postojećeg pristupa, predlaže se da fokus obaveze bude na izmenama propisa koji uređuju javne rasprave, konsultacije i učešće zainteresovane javnosti u ranim fazama izrade zakona i drugih javnih politika. Umesto planirane aktivnosti 1 - izrada sveobuhvatne komparativne analize, MLJMPDD treba da se osloni na postojeće analize međunarodnih organizacija i civilnog društva, i na osnovu njih razmotri i kreira dalje aktivnosti u okviru Obaveze 2. Više o ovom predlogu dostupno je sledećem poglavlju dokumenta.

Ocena ispunjenosti Obaveze 3:

„Unapređenje transparentnosti praćenja podnetih inicijativa privrede i građana”

Ova obaveza ima za cilj da omogući jasan, dostupan i transparentan uvid u status inicijativa koje podnose građani i privredni subjekti. Predviđeno je unapređenje postojećih mehanizama ili razvoj rešenja koje omogućava praćenje svih faza postupanja nadležnih organa po podnetim inicijativama. Na taj način se povećava odgovornost institucija i smanjuje prostor za neformalno ili netransparentno postupanje. Krajnji efekat je jačanje poverenja javnosti u institucionalne kanale komunikacije i učešća.

Implementacija Obaveze 3 može se oceniti kao **završena**. U okviru ove obaveze, dve aktivnosti je trebalo da budu implementirane: Aktivnost 1 – uspostavljanje pregleda podnetih inicijativa, i; Aktivnost 2 – objavljivanje pregleda podnetih inicijativa. Pregled inicijativa privrede i građana objavljen je u decembru 2025. na Portalu otvorenih podataka.¹³ Objavljivanje pregleda inicijativa ne bi trebalo da bude kraj ove obaveze, već početak rada na daljem unapređenju transparentnosti državne uprave na osnovu prispelih inicijativa.

¹³ Ibid, str. 7-8.

Ocena ispunjenosti Obaveze 4:

„Do transparentnijeg trošenja budžeta kroz unapređenje konkursnog postupka dodele sredstava OCD“

Ova obaveza ima za cilj povećanje transparentnosti i odgovornosti u raspodeli budžetskih sredstava namenjenih organizacijama civilnog društva. Predviđeno je unapređenje konkursnog postupka kroz jasnije kriterijume, dostupnije informacije i ujednačeniju primenu pravila od strane nadležnih organa. Time se smanjuje prostor za arbitrarnost i jača poverenje u proces dodele sredstava. Krajnji efekat je efikasnije i pravednije korišćenje javnih sredstava uz veći javni nadzor.

Implementacija Obaveze 4 **nije započeta**. Ova obaveza planirana je da se implementira kroz dve aktivnosti:

1. izradu *ex post* analize dosadašnje primene relevantne uredbe, i;
2. postupanje u skladu sa nalazima analize.

Međutim, usled nedostatka donatorskih sredstava, implementacija aktivnosti predviđenih ovom obavezom do sada je izostala. Iako je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog (MLJMPDD) u međuvremenu obezbedilo sredstva za sprovođenje Aktivnosti 1 i planira njenu realizaciju tokom 2026. godine, neformalna grupa organizacija civilnog društva predlaže da se dalji rad na ovoj aktivnosti odvija uz aktivno učešće zainteresovanih OCD, naročito u izradi *ex post* analize i formulisanju predloga za unapređenje propisa u oblasti konkursnog finansiranja.

Takav pristup doprineo bi ostvarivanju principa ko-kreacije u izradi i implementaciji Akcionog plana, koji je u dosadašnjoj praksi bio nedovoljno zastupljen. Nakon usvajanja AP, organizacije civilnog društva imaju veoma ograničen prostor za uključivanje u njegovu implementaciju kroz ekspertsku podršku, uprkos izraženoj spremnosti da doprinesu, posedovanju relevantnih znanja i kapaciteta, kao i činjenici da takav doprinos ne bi zahtevao dodatna budžetska izdvajanja.

U konkretnom slučaju, organizacija Građanske inicijative već ima pripremljen nacrt uredbe usmerene na unapređenje transparentnosti konkursnog postupka dodele sredstava organizacijama civilnog društva. Ove okolnosti dodatno potvrđuju da početni korak svake obaveze u okviru Akcionog plana ne mora nužno biti izrada nove analize mapiranja stanja, posebno kada već postoje relevantni nalazi, predlozi i razrađeni normativni modeli koji mogu poslužiti kao osnova za dalje unapređenje propisa. Više informacija o ovom predlogu dostupno je u okviru sledećeg poglavlja.

Ocena ispunjenosti Obaveze 5:

„Proaktivna uprava – Informacije na klik“

Ova obaveza usmerena je na ujednačavanje i unapređenje sadržaja veb prezentacija organa javne vlasti, kroz jasno definisanje kategorija informacija koje moraju biti obavezno dostupne javnosti. Predviđeno je da se standardizacija ostvari izmenama i dopunama Uredbe o bližim uslovima za izradu i održavanje veb prezentacija organa, pri čemu bi normativnim rešenjem bio precizno utvrđen minimalni obavezni sadržaj.

Osnov za takve izmene trebalo bi da bude prethodno sveobuhvatno mapiranje informacija koje su organi, u skladu sa važećim propisima, dužni da objavljuju, kao i analiza relevantnih međunarodnih i komparativnih standarda u pogledu transparentnosti i dostupnosti podataka na internet prezentacijama institucija. Na taj način obezbedilo bi se da domaći okvir bude usklađen ne samo sa postojećim zakonodavstvom, već i sa dobrim praksama u oblasti digitalne transparentnosti.

Implementacija Obaveze 5 se ocenjuje sa **ograničenim napretkom** ispunjenosti. Ova obaveza planirana je da se implementira kroz tri aktivnosti:

1. mapiranje sadržaja na veb sajtovima organa;
2. formiranje radne grupe za izmenu uredbe, i;
3. usvajanje izmena i dopuna uredbe.

Prva aktivnost delimično je implementirana, pripremljeno je početno mapiranje sadržaja i svih vrsta informacija koje su organi dužni da objavljuju na veb stranicama u skladu sa važećom regulativom na uzorku od 52 zakona i 110 podzakonskih akata koji su u primeni,¹⁴ međutim preostaje da se ispuni deo aktivnosti koji se odnosi na razmatranje uporedne prakse i drugih relevantnih međunarodnih standarda.¹⁵ Preostale dve aktivnosti u okviru ove obaveze, formiranje radne grupe i izmena uredbe nisu započete.¹⁶ Zajednička pozicija neformalne grupe organizacija civilnog društva je da treba uključiti civilni sektor u realizaciju aktivnosti 1 i značajno ubrzati njenu implementaciju. U kontekstu aktivnosti 2 i 3, neophodno je uključiti organizacije civilnog društva u radnu grupu za izmenu uredbe, i omogućiti učešće što šireg kruga zainteresovanih subjekata kroz organizovanje javnih konsultacija i javne rasprave.

¹⁴ Ibid, str. 12.

¹⁵ Akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godina, str. 33-38, dostupno ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>

¹⁶ Radna verzija Izveštaja – Samoprocene o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025. godine, str. 12, videti ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>.

Ocena ispunjenosti Obaveze 6:

„Unapređenje transparentnosti rada Vlade Republike Srbije“

Cilj ove obaveze je unapređenje transparentnosti i dostupnosti dokumenata i podataka u vezi sa radom Vlade Srbije. Tokom prve dve godine implementacije Akcionog plana, ova obaveza predviđala je izradu i razmatranje nalaza sveobuhvatne komparativne analize o različitim aspektima javnosti rada vlada u regionu i odabranim državama članicama Evropske unije, sa posebnim fokusom na način i obim objavljivanja akata i dokumenata koji nastaju u okviru procesa donošenja odluka. Rezultati takve analize trebalo je da posluže kao osnova za eventualno definisanje daljih aktivnosti usmerenih na unapređenje transparentnosti rada Vlade Republike Srbije, koje bi bile precizirane u okviru obavezne revizije Akcionog plana.

Obaveza uključuje sledeće aktivnosti:

1. Izradu komparativne analize o standardima i mehanizmima za obezbeđivanje javnosti rada Vlade, sa preporukama za unapređenje
2. Razmatranje nalaza sprovedene analize i definisanje konkretnih aktivnosti, u skladu sa prihvaćenim preporukama

Stepen ispunjenosti Obaveze 6 se može smatrati **ograničenim uz veliko kašnjenje, nedovoljnu komunikaciju do sada urađenog sa članovima radne grupe iz reda OCD i kontradiktornosti.**

Komparativna analiza je, prema tvrdnjama predstavnice Generalnog sekretarijata Vlade završena i u toku 2025. godine predstavljena nosiocima i partnerima uključenim u realizaciju ove obaveze. Ove informacije dobijene su na petom sastanku Međuministarske radne grupe za izradu i praćenje AP, koji je održan 5. decembra 2025. Ovo potvrđuje i Nacrt zapisnika sa ovog sastanka¹⁷, kao i Nacrt izveštaja o samoproceni implementacije AP¹⁸. Međutim u nastavku istog zapisnika se navodi da „Do šireg predstavljanja nalaza nije došlo usled okolnosti koje su prethodno objašnjene, uključujući institucionalne promene, ali da namera da se rezultati analize prezentuju u širem sastavu i dalje postoji, kada se bude definisao sadržaj same Analize u smislu preporuka“. Ova izjava dovodi u pitanje da li je aktivnost zaista sprovedena ili ne, jer se iz naziva aktivnosti vidi da analiza treba da uključuje i preporuke za unapređenje.

¹⁷ Nacrt zapisnika nije javno dostupan dokument. Dokument je dostupan članovima radne grupe za izradu i implementaciju AP POU, uključujući i organizacije civilnog društva uključene u izradu ovog dokumenta.

¹⁸ Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. (decembar 2025) Nacrt izveštaja o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu (za period (decembar 2023 – decembar 2025. godine) https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Nacrt-izve%C5%A1taja-o-sprovo%C4%91enju-AP-POU-2023-2027_za-period-2023-2025.docx

Predstavnici radne grupe iz redova OCD koji su prisustvovali sastanku, izvestili su da je predstavnica Generalnog sekretarijata Vlade prvo izjavila kako je predmetna analiza predstavljena OCD iz radne grupe AP POU, nakon čega su predstavnici civilnog društva koji su uključeni u radnu grupu ovu informaciju negirali (ove izjave se ne nalaze u Nacrtu zapisnika sa sastanka radne grupe).

Stoga ukazujemo ovde da analiza nije predstavljena organizacijama civilnog društva uključenim u radnu grupu AP za POU, kao ni Partnerima Srbija koji su predlagači obaveze, kao i da je ostalo nejasno u kojoj fazi implementacije je aktivnost 1.

Da bi se aktivnost 1 smatrala u potpunosti završenom neophodno je da postoji dokaz da je analiza izrađena. Sve dok analiza ne bude javno dostupna ili bar dostavljena članovima radne grupe POU, ne može se smatrati da je aktivnost 1 završena. U vezi sa ovim organizacija Partneri Srbija je poslala pitanja i komentare na Nacrt izveštaja o samoproceni¹⁹.

Aktivnost 2 ove obaveze takođe kasni, kao što se navodi i u Nacrtu izveštaja o samoproceni. Ovo znači da se sprovođenje aktivnosti 2 prebacuje za druge dve godine implementacije AP (2026. i 2027), umesto da se u ove dve godine na osnovu rezultata analize i njenog razmatranja sprovedu konkretne aktivnosti ka unapređenju proaktivne transparentnosti Vlade.

Važno je podsetiti da je obaveza, u svom originalnom obliku kako ju je predložila organizacija Partneri Srbija, imala znatno ambiciozniji cilj. Inicijalni predlog podrazumevao je neposredno pristupanje konkretnim merama za unapređenje proaktivne transparentnosti rada Vlade, kroz niz jasno definisanih koraka, uključujući: redovno objavljivanje godišnjih, kvartalnih i drugih planova rada i izveštaja o njihovoj realizaciji; objavljivanje rasporeda i tema sednica Vlade; obezbeđivanje prenosa uživo ili objavljivanje snimaka sednica; objavljivanje informacija o načinu donošenja odluka na sednicama, kao i drugih podataka od značaja za razumevanje procesa odlučivanja.

U procesu usaglašavanja, ova obaveza je, kao i većina drugih u okviru Akcionog plana, značajno sužena i svedena pre svega na izradu dodatne analize, odnosno ponovno mapiranje postojećeg stanja. Takav pristup je posebno problematičan imajući u vidu da već postoje relevantni izveštaji međunarodnih institucija – pre svega Evropske komisije i GRECO-a – kao i brojne analize i preporuke organizacija civilnog društva koje jasno ukazuju na to koji bi skupovi podataka trebalo da budu predmet proaktivnog objavljivanja od strane Vlade.

U tom smislu, postavlja se pitanje opravdanosti daljeg odlaganja konkretnih normativnih i institucionalnih koraka kroz dodatne analize, umesto prelaska na fazu implementacije već prepoznatih standarda transparentnosti.

¹⁹ Ibid.

Preporuke za dalje aktivnosti uključuju: predstavljanje komparativne analize članicama radne grupe, i formulisanje konkretnih mera za unapređenje proaktivne transparentnosti rada Vlade koje treba da budu ispunjene do kraja sprovođenja ovog AP.

Ocena ispunjenosti Obaveze 7:

„Otvorena uprava za kvalitetniji život osoba sa invaliditetom“

Ova obaveza imala je za cilj izradu Mape podrške osobama sa invaliditetom (OSI) zasnovane na vizualizaciji mašinski čitljivih podataka od značaja za svakodnevni život OSI. Obaveza 7 obuhvata najviše aktivnosti u ovom AP – 8. Aktivnosti podrazumevaju prikupljanje, standardizaciju u objavljivanju podataka iz sedam različitih izvora i/ili vrsti podataka (centri za socijalni rad, socijalna preduzeća, preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI, aktivna udruženja i savezi sa ciljevima u oblasti OSI, kontakt osobe za ostvarivanje prava na povrat pdv-a, izvođačima obuka za OSI, Nacionalna služba za zapošljavanje), i njihovo objavljivanje na posebnoj platformi – Mapi podrške.

Obaveza 7 je formalno **završena**, ali sa rezervom kada je u pitanju jedna aktivnost. Mapa podrške kreirana je tokom 2025. godine, a podaci u okviru svih sedam kategorija prikupljeni su, standardizovani i objavljeni na ovoj platformi.²⁰ Međutim, podaci za neke od kategorija nisu potpuni npr. podaci o kontakt osobama za ostvarivanja prava na refundaciju PDV-a za uvoz motornih vozila za OSI dostupni su samo za 17 jedinica lokalne samouprave (od ukupno 174). U cilju razjašnjenja, neophodne su dodatne informacije da li su dostupne informacije za sve JSL. Dodatno, značajan izazov biće redovno ažuriranje portala u budućnosti, stoga je neophodno da odgovorna institucija za realizaciju ove obaveze, a to je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, posveti dodatne kapacitete ovom zadatku i nakon završetka implementacije ove obaveze i AP, imajući i vidu važnost ove Mape za OSI.

²⁰ Videti više na: Mapa podrška osobama sa invaliditetom,
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMmI5MTgzNDktODdjYy00ZmRiLWI4MDAtZjlhM2Y1OGE1NjJkIiwidCI6ImU5ODY5ZDIiLVmMTYtNDE1Ni04OWIwLWQ1MTYzMGZmNzAwMCIslmMiOjI9>

Ocena ispunjenosti Obaveze 8:

„Otvoreni „zeleni“ podaci za dostupnije informacije o stanju životne sredine u RS“

Ova obaveza imala je za cilj unapređenje dostupnosti i kvaliteta informacija o stanju životne sredine kroz razvoj i objavljivanje otvorenih „zelenih“ podataka. Predviđeno je unapređenje sistema prikupljanja, obrade i javnog objavljivanja podataka relevantnih za zaštitu životne sredine. Time se građanima, civilnom društvu i stručnoj javnosti omogućava lakši pristup pouzdanim informacijama. Krajnji efekat je jačanje transparentnosti, javnog nadzora i informisanog učešća u pitanjima zaštite životne sredine.

Implementacija Obaveze 8 je **završena**. Ova obaveza se sastojala od četiri aktivnosti: 1) mapiranja podataka; 2) priprema i standardizacija podataka; 3) objavljivanje podataka na Portalu otvorenih podataka i portalu Agencije za zaštitu životne sredine (AZŽS), i; 4) vizuelizacije objavljenih podataka na veb stranici AZŽS. Podaci predviđeni aktivnošću 1 i ovom obavezom prikupljeni su u objavljeni na dva predviđena portala i sajtu AZŽS.²¹ Trenutno su na portalu dostupni podaci o koncentraciji alergijskog polena.²²

Treba istaći da su sve aktivnosti iz ove obaveze implementirane i pre predviđenog roka, i na taj način otvorile građanima „zelene“ podatke na uvid na jednom mestu i vizuelno prijemljivo. Dodatno Obaveza 8 je prepoznata od strane Nezavisnog mehanizma za izveštavanje (NMI) kao obećavajuća obaveza, odnosno obaveza sa transformativnim potencijalom.²³ Stoga je njena rana implementacija značajna u kontekstu unapređenja informisanosti građana o stanju životne sredine. Predlog za dopunu ove aktivnosti kroz proces revizije AP, dostupan je u sledećem poglavlju dokumenta.

Ocena ispunjenosti Obaveze 9:

„Formiranje jedinstvenog informacionog sistema za praćenje projektnog sufinansiranja u oblasti javnog informisanja“

²¹ Videti više na: <https://data.sepa.gov.rs/> i <https://data.gov.rs/>

²² Izveštaj – Samoprocena o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025, str. 20-21, dostupno ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>

²³ Nezavisni mehanizam za izveštavanje (NMI), „Pregled Akcionog plana: Srbije 2023-2027.“, Partnerstvo za otvorenu upravu (POU), str. 4, dostupno na: https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2024/09/Serbia_Action-Plan-Review_2023-2027_SR.pdf

Ova obaveza ima za cilj uspostavljanje jedinstvenog i transparentnog sistema za praćenje projektnog sufinansiranja u oblasti javnog informisanja. Predviđen je razvoj informacionog sistema koji omogućava objedinjeno praćenje podataka o konkursima, dodeljenim sredstvima i realizaciji projekata. Time bi se povećala dostupnost informacija i olakšao javni nadzor nad trošenjem sredstava. Krajnji efekat je jačanje odgovornosti institucija i poverenja javnosti u proces sufinansiranja medijskih sadržaja.

Implementacija Obaveze 9 se može oceniti kao **formalno završena, ali sa određenom rezervom u pogledu sadržaja i funkcionalnosti platforme**. Tri aktivnosti predviđene u okviru ove obaveze: 1) izrada i usvajanja podzakonskog akta; 2) formiranje i tehnička izrada jedinstvenog informacionog sistema, i; 3) početak rada informacionog sistema, realizovane su u predviđenom roku.²⁴ Jedinstveni informacioni sistem (JIS) je pokrenut 2025. godine i na njemu se nalaze konkursi za sufinansiranje projekata u oblasti javnog informisanja. Međutim, predstavnici medijskih organizacija istakli su u više navrata nefunkcionalnost portala, a udruženja novinara više puta su pozivala nadležno ministarstvo — Ministarstvo informisanja i telekomunikacija da unapredi vrstu sadržaja i pretraživost portala.

Medijska i novinarska udruženja (ANEM, UNS, NUNS, Lokal Pres i Asocijacija medija) su avgusta 2025. godine Ministarstvu informisanja i telekomunikacija uputila zvaničan dopis sa predlozima izmena procesa projektnog sufinansiranja medijskih sadržaja, u kojem se, između ostalog, zahtevalo i da se u okviru JIS portala oformi bazu podataka medijskih projekata, koja bi bila pretraživa po izdavačima i medijima na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou radi lakše dostupnosti i veće transparentnosti procesa na svim nivoima vlasti i uvida u bazu svih podržanih projekata putem projektnog sufinansiranja.²⁵ Ovo je od izuzetne važnosti jer bi omogućilo jasnu sliku o tome koliko novca je na godišnjem nivou sa više konkursa dodeljeno istom mediju, a kako bi se otklonile sumnje na korupciju i favorizovanje medija.

Više informacija o predlozima za unapređenje JIS platforme dostupno je u okviru sledećeg poglavlja.

²⁴ Izveštaj – Samoprocena o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025, str. 22, dostupno ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>

²⁵ ANEM, “ANEM baza projektnog sufinansiranja pretraživa po organizacijama koje su dobile sredstva na konkursima”, dostupno ovde: <https://anem.org.rs/sr/strane/anem-baza-projektnog-sufinansiranja-pretraziva-po-organizacijama-koje-su-dobile-sredstva-na-konkursima>

Ocena ispunjenosti Obaveze 10:

„Javne usluge po meri građana“

Ova obaveza predviđa uspostavljanje sistema za merenje zadovoljstva korisnika uslugama koje se pružaju u okviru postojećih jedinstvenih upravnih mesta (JUM), formiranih pri jedinicama lokalne samouprave. Njena realizacija podrazumeva da korisnicima u svakom od otvorenih JUM-ova budu dostupni odgovarajući IT uređaji (poput tableta), putem kojih bi elektronski mogli da ocene kvalitet pruženih usluga ili podnesu pritužbu.

Unete ocene i pritužbe bile bi prosleđivane u realnom vremenu nadležnom mehanizmu, odnosno centru uspostavljenom u okviru Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave (MDULS), koji bi bio zadužen za obradu podataka, koordinaciju postupanja nadležnih organa po primljenim pritužbama, kao i obezbeđivanje povratne informacije korisnicima.

Obaveza uključuje 3 aktivnosti:

1. Izrada tehničke specifikacije i metodologije za merenje zadovoljstva korisnika u okviru postojećih JUM-ova, uključujući način prikupljanja i obrade podataka, postupanje po pritužbama i izveštavanje o rezultatima.
2. Obezbeđivanje tehničkih uslova za sprovođenje sistema merenja, kroz nabavku i instalaciju odgovarajućeg softvera i IT opreme.
3. Jačanje kapaciteta i uspostavljanje mehanizma (kontakt centra) u okviru MDULS za prijem i obradu podataka, koordinaciju nadležnih organa i redovno izveštavanje.

Ova obaveza beleži **ograničen napredak** u implementaciji. Od tri predviđene aktivnosti, dve su do kraja 2025. godine dospele na realizaciju, od kojih je jedna implementirana. Razvijena je tehnička specifikacija sa metodologijom za merenje zadovoljstva korisnika pruženih usluga na JUM-ovima, što jeste aktivnost 1.²⁶ Preostale dve aktivnosti još uvek nisu realizovane. Aktivnost 2 previđena je za 4. kvartal 2024. godine, a Aktivnost 3 za 1. kvartal 2026. godine, pa se može reći da implementacija Aktivnosti 2 značajno kasni, i da je izvesno da će doći i do kašnjenja u implementaciji Aktivnosti 3.

²⁶ Izveštaj – Samoprocena o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025, str. 22-23, dostupno ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>

Ocena ispunjenosti Preporuke:

„Modernizacija i unapređenje pristupačnosti sadržaja, informacija i podataka na internet stranici Narodne Skupštine Republike Srbije“

Ova preporuka ima za cilj unapređenje transparentnosti i pristupačnosti rada Narodne skupštine (NS) kroz modernizaciju njene internet prezentacije. Predviđeno je poboljšanje strukture, preglednosti i dostupnosti sadržaja, informacija i podataka, uz posebnu pažnju na korisničko iskustvo i standarde digitalne pristupačnosti. Time se građanima i zainteresovanoj javnosti olakšava praćenje zakonodavnog procesa i rada narodnih poslanika. Krajnji efekat je veća otvorenost parlamenta i jačanje demokratske kontrole i poverenja javnosti.

Obaveza uključuje sledeće aktivnosti:

1. Odluka o izmenama i dopunama Odluke o obrazovanju Uređivačkog odbora internet stranice Narodne Skupštine

2. Analiza potreba svih zainteresovanih strana za vrstom sadržaja, informacija i podataka koji će se po prioritetima nalaziti na određenim mestima/segmentima internet stranice Narodne Skupštine

3. Sukcesivna realizacija redizajna internet stranice Narodne Skupštine

Ova preporuka, kao i obaveza 6 koja se odnosi na unapređenje proaktivne transparentnosti Vlade, je kroz proces konsultacija sa Narodnom skupštinom sužena, tako da se prvo izradi analiza potreba svih zainteresovanih strana za vrstom sadržaja, informacija i podataka koji će se po prioritetima nalaziti na određenim mestima/segmentima internet stranice Narodne Skupštine, pa da se tek nakon toga u nekom narednom koraku redizajnira sajt Narodne skupštine.

Kada je reč o preporuci, nivo ispunjenosti je **ograničen** uz napomenu da nisu dostupne sve informacije koje utiču na procenu implementacije obaveze. Od tri predviđene aktivnosti, u potpunosti je realizovana prva i najjednostavnija – usvajanje Odluke o izmenama i dopunama Odluke o obrazovanju Uređivačkog odbora internet stranice NS što je neophodni preduslov za sveobuhvatne izmene i modernizaciju sajta NS. Ova ocena se zasniva na nacrtu Izveštaja o samoproceni²⁷ u kojem se ovo navodi, međutim nije moguće proveriti ovu informaciju, jer Odluka nije dostupna na sajtu NS, ili na drugi način objavljena. Analiza potreba sadržaja, informacija i podataka koji treba da se nađu na sajtu NS je

²⁷ Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. (decembar 2025) Nacrt izveštaja o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu (za period (decembar 2023 – decembar 2025. godine) https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Nacrt-izve%C5%A1taja-o-sprovo%C4%91enju-AP-POU-2023-2027_za-period-2023-2025.docx

započeta, ali nije završena iako je rok bio 2. kvartal 2025. godine. Na kraju, redizajn i modernizacija sajta je aktivnost koja nije započeta.²⁸

Posebno je važno istaći da u proces izrade analize potreba zainteresovanih strana, koja bi trebalo da obuhvati identifikovanje vrsta informacija i funkcionalnosti od značaja za korisnike redizajniranog sajta, **do sada nisu uključeni predstavnici civilnog sektora. To je naročito problematično imajući u vidu da je inicijativa za unapređenje proaktivne transparentnosti Narodne skupštine potekla upravo od organizacija civilnog društva.** Da bi predviđena analiza potreba bila sveobuhvatna i relevantna, mora uključiti i civilni sektor kao jednu od ključnih zainteresovanih strana, uz građane, medije i stručnu javnost.

Proces implementacije AP POU počiva na principu ko-kreacije između institucija i civilnog društva. **Izostanak pravovremenog i smislenog uključivanja OCD u ovoj fazi predstavlja još jedan primer jaza između formalno preuzetih obaveza i njihove primene u praksi.** Uključivanje civilnog sektora ne bi trebalo da bude naknadna ili simbolična aktivnost, već sastavni deo procesa planiranja i implementacije, naročito kada je reč o obavezama koje su proistekle iz zajedničkih inicijativa i zagovaračkih napora organizacija civilnog društva.

Izvesno je da će implementacija preostalih obaveza biti prenetu u drugu polovinu implementacionog perioda AP, ali je važno da Radna grupa i OCD u okviru radne grupe budu uključene u preostale dve aktivnosti kako bi se maksimizovala korist za građane od redizajna i modernizacije veb prezentacije Narodne skupštine. Ovo jeste jedinstvena prilika da se dugoročno unapredi veb-sajt najvišeg predstavničkog tela Srbije.

Predlozi za reviziju postojećih i predlozi novih obaveza

Neformalna grupa organizacija civilnog društva²⁹ nastala na inicijativu organizacije Partneri Srbija u cilju unapređenja AP POU kroz kvalitetniji i inkluzivniji proces revizije postojećeg AP, zajedničkim angažmanom izradila je preporuke za unapređenje i dopune postojećih obaveza u okviru AP, kao i predloge potpuno novih obaveza.

Do sada je izrađeno 11 konkretnih predloga za izmene i dopune postojećih obaveza AP, kao i 5 novih obaveza.

²⁸ Izveštaj – Samoprocena o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023-2027. godine, za period decembar 2023 – decembar 2025. godine, decembar 2025, str. 26, dostupno ovde: <https://ekonsultacije.gov.rs/ogpPage/1>

²⁹ Lista neformalne grupe organizacija koje su učestvovala u izradi ovog dokumenta i dale svoju podršku nalazi se na kraju ovog dokumenta.

U okviru procesa revizije Akcionog plana ova grupa organizacija zagovarće da se predložene dopune postojećih aktivnosti i novih obaveza nađu u revidiranom Akcionom planu.

U nastavku su detaljnije predstavljeni svi predlozi i preporuke:

Obaveza 1:

„Elektronska narodna inicijativa“

Iako je ova obaveza realizovana, imajući u vidu da je elektronska narodna inicijativa prepoznata kao obećavajuća obaveza, njeno dodatno razrađivanje i nadogradnja u nastavku AP bili bi opravdani. Na osnovu manjkavosti uočenih od strane OCD u periodu implementacije, a to su: veoma ograničen broj korisnika usluge na portalu eUprave, i komplikovano korišćenje same usluge formirane su sledeće preporuke.

Preporuka 1: Neformalna grupa organizacija predlaže organizovanje sveobuhvatne kampanje za informisanje javnosti o elektronskoj usluzi i načinu korišćenja u koju bi se uključile sve relevantne institucije. Cilj kampanja je da što veći broj građana bude upoznat sa mogućnostima i načinom korišćenja elektronske narodne inicijative, a u krajnjem ishodu da se poveća broj korisnika ove digitalizovane usluge na portalu eUprave.

Preporuka 2: Predlog za unapređenje e- usluge: Omogućavanje da postupak pokretanja inicijative bude u potpunosti digitalizovan. Predlog su razvile organizacije I ja se pitam, i Nacionalna koalicija za decentralizaciju.

Ove aktivnosti bi se prirodno nadovezale na već uspostavljenu uslugu elektronske narodne inicijative.

Trenutno važeća Uredba o elektronskoj narodnoj inicijativi (Sl. glasnik RS, br. 85/2023) uređuje isključivo fazu elektronskog prikupljanja potpisa, ali ne i fazu pokretanja inicijative, tj. formiranje inicijativnog odbora, podnošenje predloga nadležnoj skupštini i verifikaciju predloga. To znači da inicijativni odbor mora fizički da se okupi, da potpiše predlog u pismenoj formi i da ga lično podnese nadležnom organu, iako Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi u članu 59. izričito dopušta i elektronsku formu podnošenja predloga. Predlaže se izmena i dopuna Uredbe tako da obuhvati i postupak pokretanja inicijative korišćenjem ePotpisa preko portala eUprava.

Na taj način bi se otklonila postojeća pravna praznina u Uredbi, smanjile administrativne prepreke za građane, skratilo trajanje postupka i povećalo učešće javnosti u donošenju odluka.

Obaveza 2:

„Ka kvalitetnijem učešću građana u izradi propisa i dokumenata javnih politika“

Stav neformalne grupe organizacija civilnog društva jeste da je predmetnu obavezu potrebno redefinisati tokom procesa revizije Akcionog plana, kako bi se obezbedilo suštinsko unapređenje normativnog okvira za učešće građana u procesima donošenja odluka. Iako obaveza nosi ambiciozan naziv, njen trenutni sadržaj svodi se pre svega na izradu dodatne analize (od čije se izrade odustalo) i razmatranje njenih nalaza, bez jasne veze sa konkretnim normativnim i institucionalnim promenama.

Umesto izrade analize, u Nacrtu izveštaja o samoproceni implemntacije AP³⁰, navodi se da je RSJP je u novembru 2024. godine formirao Radnu grupu za pripremu izmena pravog okvira konsultacija i javne rasprave (kao aktivnost 2 obaveze), uključivši u njen sastav predstavnike nadležnih organa državne uprave i predstavnike OCD izabrane putem javnog poziva koji je realizovan u saradnji RSJP i MLjMPDD. Ova informacija je tačna, radna grupa je formirana, i u njen sastav su uključene organizacije civilnog društva, međutim ova radna grupa do sada nije radila na kako se navodi u izveštaju „formulaciji preporuka za unapređenje učešća javnosti u procesu donošenja propisa i dokumenata javnih politika”³¹ (prema svedočenjima organizacija koje su uključene u radnu grupu). Takođe, ne postoji zvaničan dokument, kojim se potvrđuje da je mandat ove radne grupe izrada preporuka za unapređenje učešća javnosti u procesima donošenja propisa.

Jedini propis kojim se ova radna grupa, do sada, ozbiljno bavila, prema svedočenjima članica radne grupe iz redova OCD, jeste Poslovnik Vlade, čije izmene zapravo narušavaju dostignuti nivo standarda kada je u pitanju organizovanje javne rasprave. Ovim izmenama članice radne grupe su se protivile, ali njihovi stavovi nisu uvaženi.

Dodatni problem predstavlja i kako će se meriti uspešnost sprovođenja ove obaveze, bez formulisanja novih aktivnosti koje bi bile merljive i proverljive.

Iako je formirana radna grupa, do sada, rada na izradi preporuka nije bilo. Ovoj obavezi treba dodati aktivnost koja se odnosi na izradu preporuka za unapređenje učešća javnosti u procesima donošenja propisa (koja bi zamenila aktivnost 1, i time postojao neki vid dokumenta o stvarnom radu na ovoj obavezi).

³⁰ Nacrt izveštaja o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu (za period (decembar 2023 – decembar 2025. godine) https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Nacrt-izve%C5%A1taja-o-sprovo%C4%91enju-AP-POU-2023-2027_za-period-2023-2025.docx

³¹ Nacrt izveštaja o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu (za period (decembar 2023 – decembar 2025. godine) https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Nacrt-izve%C5%A1taja-o-sprovo%C4%91enju-AP-POU-2023-2027_za-period-2023-2025.docx

Dalje, obavezom se nadležna institucija ne obavezuje na prihvatanje preporuka, ili konkretno - izmenu nekog od propisa u ovoj oblasti. Ostaje nejasno šta će biti finalni „proizvod” ove obaveze, i kako se uopšte može izmeriti da li je obaveza sprovedena.

Na osnovu navedenog predlažemo sledeće izmene i dopune obaveze.

Preporuka 3: Redefinisanje Obaveze 2

Potrebno je pomeriti fokus obaveze sa ponovnog mapiranja stanja na konkretne korake ka unapređenju propisa koji uređuju javne rasprave, konsultacije i učešće zainteresovane javnosti u ranim fazama izrade zakona i drugih dokumenata javnih politika. Redefinisanje obaveze treba da uključi nove aktivnosti koje će dovesti do usvajanja izmena propisa do kraja sprovođenja akcionog plana. Kao prethodni korak neophodno je utvrditi da li je neophodna izmena nosioca obaveze (trenutno je za implementaciju obaveze zaduženo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog).

U tom smislu, predlaže se:

1. **Formulisanje nove aktivnosti unutar obaveze koja bi se odnosila na izradu preporuka za unapređenje učešća javnosti u procesima donošenja propisa od strane postojeće radne grupe** (ili nove radne grupe posebno osnovane sa tim ciljem).
2. **Oslanjanje na postojeće analize i preporuke** međunarodnih organizacija i civilnog sektora kao osnov za definisanje daljih koraka u unapređenju normativnog okvira za učešće javnosti.
3. **Pokretanje procesa izmena relevantnih propisa** koji uređuju javne rasprave i konsultacije u procesu izrade zakona i javnih politika, sa ciljem jačanja pravovremenog, smislenog i inkluzivnog učešća građana i organizacija civilnog društva.
4. **Obezbeđivanje učešća civilnog društva od najranije faze izrade izmena**, u skladu sa principima ko-kreacije koji predstavljaju jedan od temeljnih standarda Partnerstva za otvorenu upravu (POU).
5. **Izmena propisa:** kao poslednju aktivnost ove obaveze predvideti- usvajanje i/ili izmenu propisa u cilju unapređenja učešću građana u izradi propisa i dokumenata javnih politika. Na taj način bi se u revidiranom Akcionom planu jasno videlo da je do kraja sprovođenja AP predviđeno i usvajanje izmena relevantnih propisa.

Na taj način bi Obaveza 2 bila usmerena ka konkretnim i merljivim reformskim koracima, umesto na dodatno odlaganje reformi kroz rad radne grupe koja nema jasan cilj i mandat, čime bi se obezbedio stvarni napredak u unapređenju učešća javnosti u procesima donošenja odluka.

Obaveza 3:

„Unapređenje transparentnosti praćenja podnetih inicijativa privrede i građana”

Obaveza 3 je ispunjena. U vezi sa ovom obavezom predlažu se dodatne aktivnosti usmerene na unapređenje transparentnosti i postupanje po inicijativama koje podnose privreda i građani.

Neophodno je dopuniti postojeću tabelu koja je objavljena na Portalu otvorenih podataka kolonom, dodatnim setom podataka – informacijama o predlagaču inicijative. Uočeno je da bi ove informacije bile od značaja radi informisanja i saradnje između podnosilaca inicijativa, što bi imalo pozitivan efekat na saradnju različitih relevantnih aktera i izbegavanje dupliranja inicijativa koje imaju isti cilj.

Preporuka 4:

Unija poslodavaca Srbije predlaže novu aktivnost, koja se naslanja na postojeću obavezu 3. Predlaže se da se inicijative privrede iz obaveze 3 razmatraju na Socijalno-ekonomskom savetu. Na taj način bi odabrane inicijative privrede i građana bile prezentovane neposredno predsedniku Vlade i resornim ministrima, sa ciljem da se inicijative koje imaju najviše potencijalne predstave na odgovarajućem forumu i dobiju podršku na najvišem nivou odlučivanja.

Unija poslodavaca Srbije predlaže da se inicijative privrede i građana koje se odnose na pitanja iz delokruga Zakona o Socijalno-ekonomskom savetu Republike Srbije razmatraju i na ovom telu. Reč je o savetodavnom telu koje o pitanjima iz svoje nadležnosti zauzima stavove i dostavlja ih Vladi Republike Srbije.

Socijalno-ekonomski savet Republike Srbije u svom sastavu ima šest predstavnika Vlade (predsednika Vlade, ministra za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, ministra finansija, ministra privrede, ministra prosvete i ministra zdravlja), šest predstavnika reprezentativnih sindikata i šest predstavnika reprezentativnih udruženja poslodavaca na teritoriji Republike Srbije. Imajući u vidu da su u radu ovog tela često uključeni i predstavnici državnih organa koji učestvuju u pripremi propisa ili njihovih izmena, te je posebno značajno da se inicijative koje se odnose na pitanja iz delokruga ovog tela razmatraju i u okviru Socijalno-ekonomskog saveta.

Naime, članom 9 Zakona o Socijalno-ekonomskom savetu Republike Srbije predviđeno je da Savet razmatra pitanja razvoja i unapređivanja kolektivnog pregovaranja, uticaja ekonomske politike i mera za njeno sprovođenje na socijalni razvoj i stabilnost, politike zapošljavanja, politike zarada i cena, konkurentnosti i produktivnosti, privatizacije i

drugih pitanja strukturnog prilagođavanja, zaštite radne i životne sredine, obrazovanja i profesionalne obuke, zdravstvene i socijalne zaštite i sigurnosti, demografskih kretanja, kao i druga pitanja u skladu sa aktima Socijalno-ekonomskog saveta.

Takođe, članom 11 Zakona predviđeno je da Socijalno-ekonomski savet može obrazovati stalna i privremena radna tela za razmatranje pojedinih oblasti, kao i da u njihov rad može uključiti predstavnike nevladinih organizacija i stručnjake, bez prava glasa. Trenutno u okviru Socijalno-ekonomskog saveta deluju stalna radna tela za zakonodavstvo, za ekonomska pitanja, za bezbednost i zdravlje na radu, kao i za kolektivno pregovaranje i mirno rešavanje radnih sporova. U tom smislu, bilo bi korisno da se podnosilac inicijative pozove na sednicu nadležnog stalnog radnog tela kako bi se podneta inicijativa razmotrila.

Korišćenje mehanizama predviđenih Zakonom o Socijalno-ekonomskom savetu doprinelo bi većoj transparentnosti postupanja po podnetim inicijativama i kreiralo dodatnu platformu za zagovaranje i kreiranje javnih politika u skladu sa potrebama privrede i građana.

Obaveza 4:

„Do transparentnijeg trošenja budžeta kroz unapređenje konkursnog postupka dodele sredstava OCD“

Imajući u vidu važnost konkursa za dodelu sredstava OCD i nedostatak napretka u implementaciji ove obaveze, neformalna grupa organizacija civilnog društva predlaže da se dalji rad na ovoj aktivnosti odvija uz aktivno učešće zainteresovanih OCD, naročito u izradi *ex post* analize i formulisanju predloga za unapređenje propisa u oblasti konkursnog finansiranja.

Takav pristup doprineo bi ostvarivanju principa ko-kreacije u izradi i implementaciji Akcionog plana, koji je u dosadašnjoj praksi bio nedovoljno zastupljen. U konkretnom slučaju, organizacija Građanske inicijative već ima pripremljen nacrt uredbe usmerene na unapređenje transparentnosti konkursnog postupka dodele sredstava organizacijama civilnog društva.

Preporuka 5: Redefinisanje obaveze 4

1. Uključiti civilni sektor u izradu *ex post* analize kroz slanje pisanih komentara, **budući da se radi o uredbi koja uređuje finansiranje OCD**, te su iskustva organizacija u vezi sa njenom primenom i izazovima u praksi od ključnog značaja za pravilno mapiranje stanja.
2. Uključivanje civilnog sektora u radnu grupu za izmenu propisa i razmatranje modela Uredbe koji je izradila organizacija Građanske inicijative.

3. Organizovanje ranih javnih konsultacija i javne rasprave u cilju omogućavanja što šireg kruga aktera da utiču i doprinesu izradi propisa.
4. U pogledu sadržaja, Uredba treba da zadovoljava minimum sledećih standarda da bi se smatralo da je cilj ove obaveze ispunjen:
 - a. Organi javne vlasti moraju unapred planirati konkurse kroz godišnji plan i javni kalendar konkursa, sa jasno definisanim oblastima, okvirnim budžetima i rokovima;
 - b. Kriterijumi za izbor projekata moraju biti unapred definisani, merljivi i javno dostupni, uz transparentan sistem bodovanja i rangiranja projekata;
 - c. Odluke o izboru projekata treba da donosi komisija u kojoj većinu čine nezavisni stručnjaci i predstavnici civilnog društva, uz jasna pravila o sprečavanju sukoba interesa i obaveznu objavu sastava komisije;
 - d. Nadležni organ mora javno objaviti ključne informacije o konkursu: rang liste sa bodovima po kriterijumima, obrazloženje odluka, zapisnik komisije i konačnu odluku o raspodeli sredstava;
 - e. Organizacije moraju imati pravo na uvid u dokumentaciju, podnošenje prigovora i sudsku zaštitu protiv odluka o dodeli sredstava;
 - f. Uredba mora jasno regulisati sadržinu ugovora, dinamiku isplate sredstava, dozvoljene troškove i obaveze korisnika sredstava;
 - g. Praćenje realizacije mora uključivati narativne i finansijske izveštaje, monitoring i eventualnu evaluaciju, ali na način koji je proporcionalan vrednosti projekta i ne stvara nepotrebno administrativno opterećenje;
 - h. Državni organi moraju objavljivati godišnje izveštaje o dodeljenim sredstvima i rezultatima finansiranih programa, kako bi javnost imala uvid u to kako se sredstva iz budžeta koriste;
 - i. Uredba mora predvideti odgovornost i sankcije za organe javne vlasti koji ne sprovode konkursne procedure ili ne objavljuju propisane informacije, čime se obezbeđuje stvarna primena propisa.

Obaveza 5:

„Proaktivna uprava – Informacije na klik“

S obzirom na kašnjenje u sprovođenju aktivnosti u okviru ove obaveze, pre svega činjenicu da je Aktivnost 1 (izrada dokumenta sa mapiranjem sadržaja i svih vrsta informacija koje su organi dužni da objavljuju na veb prezentacijama u skladu sa važećom regulativom) i dalje u toku, posledično nisu započete ni preostale aktivnosti: (2) formiranje radne grupe za izmenu relevantnog propisa (uredbe) i (3) izmena i usvajanje uredbe. Zajednička pozicija

neformalne grupe organizacija civilnog društva jeste da je neophodno obezbediti uključivanje civilnog sektora u realizaciju Aktivnosti 1. Organizacije civilnog društva raspolazu relevantnim ekspertizama u oblasti transparentnosti, otvorenih podataka i digitalnog upravljanja i mogu doprineti unapređenju i dopuni postojećeg dokumenta.

Istovremeno, potrebno je predstavnike civilnog društva formalno uključiti u Aktivnost 2, odnosno u radnu grupu za pripremu izmena uredbe, kako bi proces izrade normativnih rešenja bio efikasniji i kvalitetniji. Dodatno, u okviru Aktivnosti 3 neophodno je predvideti sprovođenje javnih konsultacija i javne rasprave o nacrtu izmena uredbe kako bi što širi krug zainteresovanih aktera i stručne javnosti mogao da učestvuje.

Takav pristup doprineo bi većoj transparentnosti procesa, unapredio kvalitet predloženih rešenja i obezbedio doslednu primenu principa participativnog upravljanja i ko-kreacije koji predstavljaju osnovu POU procesa.

Preporuka 6:

1. Obezbediti formalno i pravovremeno uključivanje organizacija civilnog društva u realizaciju Aktivnosti 1, kroz konsultativni proces i mogućnost dostavljanja komentara i predloga na dokument koji se izrađuje u okviru ove aktivnosti.
2. Uključiti predstavnike civilnog društva u radnu grupu za pripremu izmena uredbe (Aktivnost 2), putem javnog i transparentnog poziva.
3. Predvideti obavezno sprovođenje javnih konsultacija i javne rasprave o nacrtu izmena uredbe (Aktivnost 3), uz objavljivanje svih relevantnih materijala i izveštaja o sprovedenim konsultacijama.

Obaveza 6:

„Unapređenje transparentnosti rada Vlade Republike Srbije“

Polazeći od činjenica da postoji značajno kašnjenje u dosadašnjoj implementaciji ove obaveze, kao i da je obaveza znatno sužena u fazi izrade AP samo na „izradu komparativne analize o standardima i mehanizmima za obezbeđivanje javnosti rada Vlade; i razmatranje nalaza sprovedene analize i definisanje konkretnih aktivnosti“, kao i da je prvobitna namera ove obaveze bila ambicioznija od njenog trenutnog okvira, organizacija Partneri Srbija u saradnji sa članicama neformalne grupe organizacija izradila je predlog za redefinisane Obaveze 6 na način koji vodi ka konkretnim i merljivim rezultatima u oblasti unapređenja proaktivne transparentnosti rada Vlade.

Preporuka 7: Redefinisanje Obaveze 6

1. Predstaviti nalaze komparativne analize javnosti, kroz javni događaj i objaviti analizu, kako bi se obezbedila šira rasprava o nalazima i njihovoj primeni.
2. Osloniti se na postojeće izveštaje i preporuke međunarodnih institucija (Evropska komisija, GRECO i drugih relevantnih organizacija), kao i na analize civilnog sektora, kao dopunu izrađenoj analizi, u procesu mapiranja mera za unapređenje proaktivne transparentnosti Vlade.
3. Definirati konkretne, merljive i vremenski određene mere za unapređenje proaktivne transparentnosti rada Vlade, koje treba realizovati do kraja važenja aktuelnog Akcionog plana, u saradnji sa OCD i članicama radne grupe za AP POU.
4. U pogledu sadržine mera, kao osnov unapređenje proaktivne transparentnosti Vlade uvesti sledeće obaveze:
 - Redovno objavljivanja ključnih dokumenata i informacija, uključujući: godišnje i kvartalne planove rada i izveštaje o njihovoj realizaciji; rasporeda i tema sednica Vlade; informacije o načinu odlučivanja; kao i druge dokumente koji omogućavaju javnosti da razume proces donošenja odluka.
 - Razmotriti mogućnost obezbeđivanja prenosa uživo ili objavljivanja snimaka sednica Vlade, uz jasno definisane izuzetke u slučajevima kada je to opravdano zaštitom drugih legitimnih interesa.
 - Propisati obavezu redovnog izveštavanja o sprovođenju mera transparentnosti, uz javno dostupne pokazatelje napretka.

Ovakvim pristupom Obaveza 6 bi bila usmerena sa analitičke faze na fazu konkretnih i merljivih aktivnosti, čime bi se obezbedilo da proces revizije Akcionog plana rezultira stvarnim unapređenjem transparentnosti Vlade, a ne dodatnim odlaganjem reformi koje su već prepoznate kao potrebne.

Obaveza 7:

„Otvorena uprava za kvalitetniji život osoba sa invaliditetom“

Ova obaveza imala je za cilj izradu Mape podrške osobama sa invaliditetom (OSI) zasnovane na vizualizaciji mašinski čitljivih podataka od značaja za svakodnevni život OSI, njena realizacija je završena.

Preporuka 8: Neophodno je uložiti dodatne napore u promociju ovog Portala. Pored promocije, neophodno je utvrditi mehanizme za redovno ažuriranje dostupnih podataka, sa jasno predviđenim rokovima. Na primer, godišnje ili kvartalno ažuriranje dostupnih informacija.

Obaveza 8:

„Otvoreni „zeleni“ podaci za dostupnije informacije o stanju životne sredine u RS“

Udruženje Tim 42 predlaže novu aktivnost u okviru Obaveze 8, imajući u vidu da je ova obaveza uspešno realizovana. Predlog Tima 42 uživa i širu podršku organizacija okupljenih u neformalnu grupu koje su učestvovala u izradi ovog dokumenta i pratećih preporuka.

Preporuka 9:

Nova aktivnost u vezi sa obavezom 8 predviđa otvaranje i vizuelizaciju novog seta podataka u oblastima upravljanje kvalitetom vazduha, upravljanje vodama i upravljanje otpadom, poput podataka o stacionarnom tačkastom izvoru zagađivanja; podataka o kvalitetu otpadnih voda, podataka o deponijama i prikupljenom komunalnom otpadu i dr. Sve ove podatke su relevantne institucije, privreda i/ ili drugi subjekti dužni da dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine (AZŽS) prema postojećem propisima. Otvaranje i vizuelizacija novih setova podataka doprinela bi poboljšanju informisanja građana o stanju životne sredine. Ovaj predlog obuhvata objavljivanje podataka visoke vrednosti u mašinski čitljivom formatu i time doprinosi usklađivanju Srbije sa EU praksama. Istovremeno kroz implementaciju ovog predloga stvaraju se preduslovi za stvarnu i široku ponovnu upotrebu podataka o stanju životne sredine.

Nadležna institucija za implementaciju: AZŽS

Obaveza se sastoji iz tri međusobno povezana segmenta:

Prvi segment odnosi se na redovno ažuriranje i objavljivanje podataka u mašinski čitljivom formatu na Portalu otvorenih podataka, internet stranici i sopstvenim portalima AZŽS, u skladu sa politikama i propisima Evropske unije, pre svega Direktivom o otvorenim podacima (2019/1024) i Uredbom EU o skupovima podataka visoke vrednosti. Na taj način AZŽS bi ne samo uskladila svoje postupanje sa EU standardima, već bi postavila primer drugim institucijama, naročito onima koje raspolažu podacima visoke vrednosti.

Drugi segment podrazumeva otvaranje novih setova podataka u oblastima upravljanja kvalitetom vazduha, voda i otpada. Iako Agencija već prikuplja i objavljuje obimne izveštaje u ovim oblastima, podaci su najčešće raštrkani, dostupni u PDF formatu, ili formatima zatvorenim za pretragu, i zbog svoje obimnosti teško pretraživi i ograničeno upotrebljivi za dalju analizu. Pri tome, sektorski zakoni (Zakon o zaštiti vazduha, Zakon o vodama i Zakon o upravljanju otpadom) već propisuju obavezu dostavljanja brojnih podataka Agenciji, od merenja emisija i kvaliteta otpadnih voda do evidencija o otpadu i deponijama, što predstavlja osnov za njihovu sistematsku objavu u otvorenom i standardizovanom formatu.

Treći segment obuhvata adekvatnu vizuelizaciju i prezentaciju standardizovanih podataka, kako bi velike količine informacija postale jasne, razumljive i upotrebljive i za širu javnost, a ne samo za stručnjake. Kroz unapređenje načina prikaza podataka, Agencija bi dodatno doprinela informisanju građana i omogućila njihovu dalju upotrebu u istraživačke, analitičke i zagovaračke svrhe.

Obaveza 9:

„Formiranje jedinstvenog informacionog sistema za praćenje projektnog sufinansiranja u oblasti javnog informisanja“

Ova obaveza je formalno implementirana 2025. godine od strane Ministarstva informisanja i telekomunikacija (MIT). Međutim, korisnici portala, pre svega medijski radnici, uočili su određene nedostatke i probleme u njegovom korišćenju. Na osnovu njihovih iskustava, novinarska udruženja (ANEM, UNS, NUNS, Lokal Pres i Asocijacija medija) pripremila su predloge za unapređenje Jedinstvenog informacionog sistema (JIS):

Preporuka 10: Unapređenje JIS portala

- Uvesti obavezu MIT da prikuplja primedbe u vezi sa funkcionisanjem JIS što je preduslov za otklanjanje tehničkih nedostataka uoči i tokom narednog konkursnog ciklusa;
- Omogućiti da dokumentacija koja se objavljuje na JIS bude mašinski čitljiva;
- U okviru JIS oformiti bazu podataka medijskih projekata, koja bi bila pretraživa po izdavačima i medijima na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou radi lakše dostupnosti i veće transparentnosti procesa na svim nivoima vlasti i uvida u bazu svih podržanih projekata putem projektnog sufinansiranja. U pretragama moraju biti vidljivi dobijeni iznosi sredstava, kao i liste projekata svakog pojedinačnog aplikanta;
- U okviru JIS oformiti bazu članova komisija na svim nivoima vlasti koja bi bila pretraživa po imenima članova što bi dodatno doprinelo transparentnosti procesa

projektnog sufinansiranja. Baza treba da sadrži biografije i ostvarene bodovne rezultate u postupku izbora za članove komisija.

„Modernizacija i unapređenje pristupačnosti sadržaja, informacija i podataka na internet stranici Narodne Skupštine Republike Srbije“

Preporuka 11:

Uključiti civilni sektor u izradu *“Analize potreba svih zainteresovanih strana za vrstom sadržaja, informacija i podataka koji će se po prioritetima nalaziti na određenim mestima/segmentima internet stranice Narodne Skupštine”*.

Kako u procesu izrade analize potreba zainteresovanih strana, koja bi trebalo da obuhvati identifikovanje vrsta informacija i funkcionalnosti od značaja za korisnike redizajniranog sajta, **do sada nisu uključeni predstavnici civilnog sektora, neophodno je u ovaj proces uključiti civilni sektor** da bi predviđena analiza potreba bila sveobuhvatna i relevantna. Ovo se može ostvariti kroz prikupljanje pisanih komentara i predloga civilnog sektora, organizovanje fokus grupa i slično.

Nova obaveza 1:

„Unapređenje pravnog okvira za građansku inicijativu i lokalni referendum“

Predlog je izradila organizacija **Centar za istraživanje u politici Argument**.

Postojeći zakonski okvir za ostvarivanje građanske inicijative i referenduma na lokalnom nivou predviđa da, i nakon prikupljanja zakonom propisanog broja potpisa građana, konačnu odluku o raspisivanju referenduma donosi skupština opštine ili grada. U praksi, ova procedura dovodi do situacije u kojoj predstavničko telo, po pravilu vođeno političkom većinom, može da odbije inicijativu podržanu od strane značajnog broja građana, čime se suštinski neutrališe pravo građana na neposredno učešće u donošenju odluka.

Ovakvo rešenje umanjuje poverenje građana u institucije, obeshrabruje učešće javnosti i dovodi u pitanje smisao građanske inicijative kao instrumenta direktne demokratije.

Predlaže se izmena normativnog i proceduralnog okvira kojom bi se obezbedilo da, u slučajevima kada građanska inicijativa za raspisivanje lokalnog referenduma ispuni sve zakonom propisane uslove (broj i validnost potpisa, predmet inicijative, rokovi), odluka o raspisivanju referenduma ne bude predmet političkog odlučivanja skupštine opštine ili grada.

Obaveza bi podrazumevala uvođenje mehanizma automatskog ili obavezujućeg raspisivanja referenduma, uz zadržavanje isključivo formalno-pravne kontrole (provera zakonitosti i ispunjenosti uslova), bez mogućnosti suštinskog odlučivanja u ime građana.

Nova obaveza 2:

„Nema više ćutanja: transparentan i participativan sistem za praćenje postupanja institucija u slučajevima nasilja nad ženama“

Predlog je izradila organizacija **Asocijacija pravnika AEPA**.

AEPA predlaže obavezu koja u fokusu ima rodnu ravnopravnost i uspostavljanje transparentnog i sveobuhvatnog sistema za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama i unapređenju zaštite žena u Srbiji.

Podaci o nasilju nad ženama i postupanju nadležnih institucija u Republici Srbiji vode se u okviru više odvojenih sistema i institucija, bez jedinstvene metodologije, standardizacije i javne dostupnosti u agregiranoj i anonimizovanoj formi. Ne postoji celovit nacionalni pregled koji bi omogućio sistematsko praćenje načina na koji institucije postupaju po prijavljenim slučajevima, niti uvid u efekte i doslednost primene mera zaštite.

Ključni element obaveze jeste sistematsko prikupljanje, objedinjavanje i javno objavljivanje agregiranih i anonimizovanih podataka o postupanju nadležnih institucija, zasnovano na jedinstvenoj metodologiji i standardizovanim indikatorima. Na taj način se stvara pouzdana i uporediva osnova za praćenje učinka sistema zaštite, identifikovanje obrazaca i strukturnih nedoslednosti, kao i za procenu efekata primenjenih mera, čime se javne politike u ovoj oblasti pomeraju sa reaktivnog na proaktivno i dokazima zasnovano upravljanje.

Iako je u Republici Srbiji uspostavljen normativni i institucionalni okvir za sprečavanje i zaštitu od nasilja nad ženama, izostaje transparentno, redovno i uporedivo javno izveštavanje o tome kako se taj okvir primenjuje u praksi, gde nastaju prekidi i problemi u sistemu zaštite, kao i podaci kakvi su stvarni ishodi institucionalnog postupanja. Ovakvo

stanje ograničava mogućnost javnog nadzora, otežava identifikovanje sistemskih slabosti i umanjuje odgovornost institucija za sopstveni rad.

Istovremeno, rezultati korisničkih istraživanja i iskustva organizacija civilnog društva, ukazuju na izraženu potrebu žena koje su doživele neki oblik nasilja, za jasnim, pouzdanim i razumljivim informacijama o njihovim pravima, postupcima i nadležnostima institucija, kao i za edukativnim i podržavajućim sadržajima. Nedostatak jedinstvenog, pristupačnog i proverenog izvora informacija doprinosi nepoverenju u sistem, odlaganju prijavljivanja nasilja i otežanom ostvarivanju zakonom zagarantovane zaštite.

Izostanak integrisanog, transparentnog i participativnog sistema koji povezuje podatke o institucionalnom postupanju, javni uvid u rad nadležnih organa i glas korisnica predstavlja značajnu prepreku za unapređenje politika zasnovanih na analizi podataka, kao i za jačanje poverenja javnosti u sistem zaštite od nasilja nad ženama.

Predlog je detaljno razrađen i sastoji se od sledećih aktivnosti: 1) uspostavljanje međuresorne radne grupe; 2) izrada metodologije i indikatora i protokol razmene podataka; 3) razvoj i pokretanja nacionalne i javne platforme; 4) kvartalno i godišnje izveštavanje.

Nova obaveza 3:

“Uspostavljanje SOVA platforme - nacionalne platforme za transparentno praćenje stanja buke u životnoj sredini”

Predlog je izradila organizacija **Asocijacija pravnika AEPA**.

Obaveza podrazumeva uspostavljanje nacionalne platforme za transparentno praćenje stanja buke u životnoj sredini (u daljem tekstu: **SOVA platforma** - akronim: **Sistem za opservaciju i vrednovanje ambijentalne buke**), koja objedinjuje javni e-portal sa interaktivnom mapom buke, centralnu bazu podataka o buci u životnoj sredini i mobilnu aplikaciju za prijavljivanje buke od strane građana.

Cilj SOVA platforme jeste obezbeđivanje jedinstvenog, standardizovanog i lako dostupnog uvida u stanje buke u životnoj sredini, kao i unapređenje komunikacije između građana i nadležnih institucija, u skladu sa principima transparentnosti, učešća javnosti i odgovornosti organa javne vlasti.

SOVA platforma omogućila bi integraciju postojećih podataka o buci iz različitih institucionalnih izvora, uključujući podatke o merenjima buke, podatke iz strateških karata buke, podatke o zonama buke, kao i agregirane podatke o prijavama građana. Platforma bi omogućila prikaz podataka kroz interaktivnu geoprostornu mapu, kao i objavljivanje podataka u standardizovanom i mašinski čitljivom formatu, u skladu sa važećim propisima.

U okviru SOVA platforme uspostavila bi se centralna baza podataka o buci u životnoj sredini, koja bi omogućila standardizovano prikupljanje, obradu i razmenu podataka između institucija, kao i javnu dostupnost podataka u agregiranoj i anonimizovanoj formi, u skladu sa propisima o zaštiti podataka o ličnosti i zaštiti poslovnih podataka.

Obaveza doprinosi povećanju transparentnosti i jačanju učešća javnosti što su osnove vrednosti POU inicijative.

Istovremeno, obaveza doprinosi unapređenju javne odgovornosti kroz povećanje dostupnosti podataka o stanju buke u životnoj sredini i merama koje se preduzimaju u cilju njenog smanjenja. Javna dostupnost podataka omogućila bi građanima, organizacijama civilnog društva i medijima da prate sprovođenje javnih politika i ukažu na potrebu unapređenja postojećih mehanizama zaštite.

Predložena obaveza usklađena je sa savremenim evropskim pristupima u oblasti zaštite životne sredine, upravljanja podacima i transparentnosti, te doprinosi daljem unapređenju sistema upravljanja bukom u životnoj sredini u Republici Srbiji.

Nova obaveza 4:

„Jedinstveni portal konkursa i programa podrške za privredu“

Predlog je izradila **Unija poslodavaca Srbije**.

Obaveza obuhvata izradu centralizovanog portala konkursa za privredu, na kojem bi se nalazile objedinjene informacije o svim javnim pozivima, konkursima i programima podrške namenjenim privrednim subjektima. Ova obaveza bi omogućila da se na jednom mestu objedine konkursi namenjeni privredi koji su trenutno raspoređeni na internet stranicama različitih ministarstava, državnih institucija, lokalnih samouprava, razvojnih agencija i drugih javnih tela.

Pod vrstama informacija koje treba da budu dostupne na portalu misli se na **finansijsku i nefinansijsku podršku (u vidu mentorstva, izrade biznis planova), do poreskih i drugih fiskalnih podsticaja/olakšica, kao što su nabavka opreme, mašina, podsticaji poljoprivredi, nauci, sektoru turizma, podsticaji inovacijama i inovativnoj delatnosti, podršku ženskom preduzetništvu, socijalnom preduzetništvu, održivom ekonomskom razvoju, kao i podsticaji za obnovljivu i hibridnu energiju, ali i podsticaji za zapošljavanje i dr.**

Centralizovani portal treba da omogući pored informacija o dostupnim programima podrške, i sve druge relevantne podatke o uslovima učešća, rokovima za prijavu, potrebnoj dokumentaciji i rezultatima sprovedenih konkursa.

Portal treba da omogući i napredne funkcionalnosti pretrage i filtriranja konkursa po sektoru, vrsti podrške, teritorijalnoj nadležnosti ili ciljnoj grupi korisnika, kao i mogućnost automatskog obaveštavanja o novim konkursima.

Pored navedenog, bilo bi značajno da u okviru istog portala, kroz poseban odeljak, budu dostupne i informacije o konkursima, programima podrške i mogućnostima za saradnju namenjenim profesionalnim asocijacijama i udruženjima koja deluju u oblasti privrede. Na taj način bi se dodatno unapredila povezanost između privrede, institucija, profesionalnih udruženja i građana.

Sa namerom da se obezbede dugoročni benefiti korišćenja podataka dostupnih na portalu/Registru, predlaže se da nadležno ministarstvo, planski i u koordinaciji sa resornim ministarstvima, javnim institucijama, nacionalnim fondovima i lokalnim samoupravama, vrši redovno ažuriranje Registra, kako bi potencijalnim investitorima, zainteresovanim stranama i javnosti bile obezbeđene tačne i kompletne informacije o podacima na portalu/Registru u realnom vremenu.

Na taj način bi se privrednim subjektima, posebno malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima, na kojima počiva nacionalna privreda, olakšao pristup informacijama o dostupnim podsticajima.

Predlaže se da za realizaciju ove obaveze bude nadležno **Ministarstvo privrede**, uz saradnju sa drugim relevantnim institucijama koje raspisuju programe podrške privredi.

Nova obaveza 5:

„Revizija i unapređenje Registra medija”

Predlog je izradila **Balkanska istraživačka mreža Srbije (BIRN)**.

Cilj obaveze je da se nacionalni registri medija objedine u jedan registar/portal i usaglase sa novim standardima koje nameće Evropski akt o slobodi medija (European Media Freedom Act- EMFA), čime bi se unapredila transparentnost i pristupačnost informacija o medijima.

Kao uzor može da posluži i hrvatski registar medija: <https://vsif.aem.hr/>

Obaveza bi uključivala:

1. Analizu novih standarda EMFA,
2. Prilagođavanje podzakonskih akata novim funkcionalnostima i
3. Kreiranje centralizovanog portala/ registra (ili tehničko unapređenje postojećeg da zadovolji nove potrebe, ukoliko je moguće).

U Srbiji postoje trenutno tri baze koje vode državni organi: Registar medija i Evidencija proizvođača medijskih sadržaja koje vodi Agencija za privredne registre (čl. 45-52, Zakon o javnom informisanju i medijima) i Registar medijskih usluga koju vodi Regulatorno telo za elektronske medije (čl. 7, st. 8, Zakon o elektronskim medijima). Ovi registri već sadrže deo informacija koje EMFA propisuje (na primer, vlasnici, urednici, osobe koje imaju više od 5% udela u vlasništvu i sl.). Međutim, nedostaju sistematizovani podaci o

stvarnim vlasnicima prema definiciji iz Direktive (EU) 2015/849), sistematizovani podaci o izdvajanjima za državno oglašavanje kao i ukupni iznosi prihoda koje su mediji dobili od javnih entiteta iz trećih zemalja što EMFA propisuje. Drugi problem je neredovno ažuriranje podataka u medijskim registrima. Na primer, podaci o novčanim davanjima po drugim osnovama poput javnih nabavki za oglašavanje, organi javne vlasti ne dostavljaju, a Registrator ne zavodi. I na kraju problem je i loša pretraživost podataka koji se već nalaze u registrima i nepovezanost registara. Na primer, Registar medija u APR-u daje mogućnost pretrage samo po nazivu medija ili registarskom broju, dok pretraga po vlasniku medija nije moguća.

Aneks 1: Lista organizacija koje su učestvovala u izradi ovog dokumenta i/ili podržala nalaze i predloge:

1. Asocijacija pravnikâ AEPA
2. Asocijacija sudijskih pomoćnika
3. Balkanska istraživačka mreža Srbije
4. Beogradska otvorena škola
5. Građanske inicijative
6. Centar za istraživanje u politici Argument
7. Centar za rast i razvoj
8. CHRIS Mreža odbora za ljudska prava
9. Fondacija Centar za demokratiju (FCD)
10. Inicijativa I Ja se Pitam
11. Inicijativa mladih za ljudska prava
12. Institut za istraživanje korupcije – KAREJA
13. Kadrovska komora Srbije
14. Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS)
15. Media & Reform Center Niš
16. Nacionalna koalicija za decentralizaciju
17. Nezavisno udruženje novinara Srbije
18. Odbor za ljudska prava Niš
19. Omladinski centar EUNI
20. Partneri za demokratske promene Srbija
21. Pravnička akademija Srbije
22. Prijatelji Brodareva
23. Tim 42
24. Udruženje Beyond
25. Udruženje za promociju i ekološki marketing prirodnih vrednosti Ekomar
26. Unija poslodavaca Srbije

Izvori:

1. Open Government Partnership. (2011, izmenjeno izdanje). *Open Government Partnership Articles of Governance*. Washington, DC. Dostupno na: <https://www.opengovpartnership.org/about/our-governance/>
2. Open Government Partnership. (2022). *Independent Reporting Mechanism (IRM) Methodology*. Washington, DC. Dostupno na: <https://www.opengovpartnership.org/irm/irm-research-methodology/>
3. Vlada Republike Srbije. (2023). *Akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2023–2027*. Beograd. Dostupno na: <https://www.mdd.gov.rs/partnerstvo-za-otvorenu-upravu.php>
4. Open Government Partnership – Serbia. (2024). *Izveštaji Nezavisnog mehanizma za izveštavanje (IRM/NMI) o sprovođenju akcionih planova u Republici Srbiji*. Dostupno na: <https://www.opengovpartnership.org/serbia/>
5. Vlada Republike Srbije. (2023–2025). *Zapisnici i materijali sa sastanaka Posebne međuministarske radne grupe za Partnerstvo za otvorenu upravu*. Beograd. Dostupno na: <https://www.mdd.gov.rs/partnerstvo-za-otvorenu-upravu-radna-grupa.php>
6. Vlada Republike Srbije. (2024). *Izveštaji o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu*. Beograd. Dostupno na: <https://www.mdd.gov.rs/dokumenta.php>
7. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. (decembar 2025) *Nacrt izveštaja o samoproceni sprovođenja Akcionog plana za Partnerstvo za otvorenu upravu (za period (decembar 2023 – decembar 2025. godine)* https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Nacrt-izve%C5%A1taja-o-sprovo%C4%91enju-AP-POU-2023-2027_za-period-2023-2025.docx
8. Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu; Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. (2024). *Portal eUprava – Elektronska narodna inicijativa*. Beograd. Dostupno na: <https://euprava.gov.rs>
9. Vlada Republike Srbije. (2025). *Portal otvorenih podataka Republike Srbije*. Dostupno na: <https://data.gov.rs>
10. Agencija za zaštitu životne sredine. (2025). *Portal Agencije za zaštitu životne sredine – otvoreni „zeleni“ podaci*. Beograd. Dostupno na: <https://www.sepa.gov.rs>
11. Ministarstvo informisanja i telekomunikacija. (2025). *Jedinstveni informacioni sistem za praćenje projektnog sufinansiranja u oblasti javnog informisanja*. Beograd. Dostupno na: <https://jisp.mit.gov.rs>
12. Organizacije civilnog društva u Republici Srbiji. (2023–2025). *Analize, izveštaji i policy dokumenti relevantni za reviziju Akcionog plana POU*. Beograd.
13. ANEM, “ANEM baza projektnog sufinansiranja pretraživa po organizacijama koje su dobile sredstva na konkursima”: <https://anem.org.rs/sr/strane/anem-baza-projektnog-sufinansiranja-pretraziva-po-organizacijama-koje-su-dobile-sredstva-na-konkursima>

